

Вярэнькі.

2) Ганчарны выраб, маленькая гліняная місачка з увагнутымі беражамі, прызначаная для кармлення дзяцей.

ВЯСЕЙСКИ НАРÓДНЫ ВАКАЉНЫ АНСАМБЛЬ ВЫКЛАДЧЫКАЎ.

Створаны ў 1996 у в. Вясея Слуцкага р-на пры дзіцячай школе мастацтваў. У 2002 прысвоена званне «народны аматарскі калектыў». Кіраўнікі: Г.М. Дунаеўская (з 1996), М.К. Бірковіч (з 2007). У складзе ансамбля 5 чал. ва ўзросце ад 35 да 50 гадоў. У рэпертуары песні бел. нар., творы бел. кампазітараў («Беларусь мая песня» Ю.Семянякі, «Мой родны кут» І.Лучанка, «Пад рабінай», «Балада пра маці» І.Кузняцова), рус. («Беражыце мацяры» Г.Балаева) і інш. Калектыў — лаўрэат і дыпламант рэсп. муз. фестывалю «Ханука» (2007), абл. патрыятычнай песні (2002, абодва Мінск),

удзельнік абл. фестывалю харэагр. мастацтва «Карагод сяброў» (г. Клецк, 2006).

М.К. Бірковіч.

ВЯСЕЙСКИ НАРÓДНЫ ХОР. Створаны ў 1975 у в. Вясея Слуцкага р-на пры сельскім Доме культуры. У 1990 прысвоена званне «народны аматарскі калектыў». Кіраўнікі: Г.М. Дунаеўская (з 1975), А.Р. Булгак (з 2002), С.С. Пратасевіч (з 2006). У складзе хору 23 чал. ва ўзросце ад 27 да 55 гадоў. У рэпертуары бел. нар. песні, творы кампазітараў бел. («Не пытайся, маці», «Замуж выйці — трэба знаць», «Эх, выселле», «Ай, ды полька!», «Былі сваты», «Вяселле віруе» М.Алешкі), укр. і рускіх. Калектыў — дыпламант абл. фестывалю сельскай культуры «Жыве мая вёска» (в. Крупіца Мінскага р-на, 2007), нар. творчасці «Напеў зямлі маёй» (г. Мар'іна Горка Пухавіцкага р-на, 2006).

С.С. Пратасевіч.

ВЯСЁЛЛЕ, сукупнасць абрадаў і звычаяў, прысвечаных заключэнню шлюбу і стварэнню новай сям'і. Сярод асн. этапаў В., кожны з якіх меў канкрэтны сэнс і закончаную форму: *сватанне, заручыны, выпечка каравая, суборная субота*, шлюбавіны, пераезд маладой у дом маладога, *пярэзвы*. Бел. этнограф і фалькларыст Е.Р. Раманаў называў В. «своасаблівай операй». Відовішчны аспект гэтай «народнай оперы» патрабаваў выкарыстання разнастайных па змесце і форме фалькл. твораў (песні, му-

зыка, танцы, гульні, пажаданні, прыгаворы, рацэі і інш.).

В. ўяўляла сабой разгорнутую драму з усімі яе кампазіцыйнымі элементамі — завязкай, развіццём дзеяння, кульмінацыяй, развязкай. Пачыналася В. з выпечкі каравая, праходзіла ўрачыста, шумна і весела, з комплексам рытуальных дзей (выбар пэўнай колькасці каравайніц, падрыхтоўка цеста, паленне ў печы, саджэнне ў печ каравая і інш.). Кожны ўдзельнік В. (жаніх, нявеста, бацькі і дзуржкі маладых, свашці і інш.) выконваў сваю ролю, вызначаную рытуалам. Важнае значэнне меў хор (род), які на В. не толькі кіраваў парадкам рытуальных дзей, але і ўздзейнічаў эмацыянальна на маладых і прысутных, трымаў іх у псіхал. напружанні. Актыўнай ролі хору супрацьстаялі пасіўныя паводзіны маладых, якія не мелі права на адкрытае выказванне пачуццяў ва ўмовах тэатралізаванага дзеяння. Немалаважная роля ў падтрыманні агульнай сюжэтай лініі развіцця В., стварэння раўнавагі паміж абавязкамі маладых і функцыямі хору, падтрымання ўрачыста вясёлай атмасферы належыла *свату*, які звычайна быў гаваркім, вясёлым, дасціпным чалавекам, вызначаўся прыроднай кемлівасцю, веданнем традыцый.

Гал. частка традыц. В. ўключала наступныя абрадавыя дзеі: прыезд маладога да маладой, «выкуп» жаніхом нявесты, вячанне ў храме, «ловы зайца», сустрэча маладых у доме бацькоў нявесты, вясельнае застолле, дзяленне каравая, ад'езд маладых да дому маладога, пасаг, камо-ра, вяселле ў маладога і інш. Найб. драматызаванасцю і эмацыянальнай насычанасцю вызначалася развітанне нявесты з роднай хатай і бацькамі, якое суправаджалася слязьмі і галашэннямі дачкі і яе маці («Ай ты, родная мая мамка, дай мне долейкашчасцейка, а я іду ў чужыя людзі і ка чужой маманькі»). Адною з цікавых рэгіянальных традыцый В. з'яўляўся рытуал «маршы» (адноўлены сучаснымі вясельнымі музыкантамі ў Маладзечанскім, Смаргонскім, Ашмянскім, Вілейскім, Мядзельскім р-нах). Музыкі па заказу ўдзельнікаў

Вясейскі народны хор.

В. выконваюць розныя творы («маршы»), за што апошнія плацяць грошы, якія потым перадаюцца маладым. Заканчвалася В. *пярэзвамі*. Многія рытуальныя дзеі В. сёння пераасэнсаваны, ператвораны ў забаву, ігру, напр., «выкуп нявесты», праверка цнатлівасці маладой, пасад на дзяху, пасаж, плач нявесты перад ад'ездам у дом мужа, рытуальныя дзеянні з выпечкай каравая і інш. У той жа час у сучасным В. працягваюць існаванне лепшыя абрады і звычаі, якія адпавядаюць сучасным культ. патрабаванням грамадства.

Літ.: Вяселле: абрад. Мінск, 1978; Сысоў У.М. З крыніц справядчых. Мінск, 1997.

А.М.Аляхновіч.

ВЯСЕЛЬНЫЯ АБРАДЫ І СТРАВЫ

Ужываліся на працягу *Вяселля*. Традыц. абавязковымі В.а.с. былі яечня (самая пашыраная), варане або смажанае мяса, каша, сыр, мёд, пірагі і рознае печыва. Маладыя елі яечню адной лыжкай («каб і ў далейшым жыцці ў іх усё дзялілася папам»), пасля вянца, а таксама перад першай шлюбнай ноччу (лічылася, што яна павялічвае сілу і забяспечвае маладым дзетароднасць). Калі маладая захавала цнатлівасць да шлюбу, свякроў частавала маладых і гасцей нявесты яечняй-баўтухай, упрыгожанай выпечанымі з цеста кветкамі і птушкамі; калі «не», падавала накалупаную яечню або бліны з выразанымі пасярэдзіне дзіркамі. Мясца спажывалася на працягу ўсяго вяселля. Найб. сакральны статус мела курынае мяса, таму што ў нар. уяўленнях курыца з'яўлялася сімвалам сям'і і замужняй жанчыны, носьбітам мацярынскага пачатку. У Магілёўскай губ. смажаніна з птушкі была завяршальнай стравай на застолі, пасля якой малады выводзіў маладоў з-за стала і адводзіў у свой двор. У паўд.-ўсх. рэгіёнах Беларусі ў склад В.а.с. уваходзілі курнікі — круглыя пірагі, начыненыя курыным мясам, ці пірог, пасярэдзіне якога была змешчана курыная галава з цеста. Каша сімвалізавала дабрабыт і заможнасць. Яе падавалі ўпрыгожанай каснікамі з кветкай, што азначала маральную чысціню маладой. На Віцебшчыне кашай сустракалі маладых у доме ма-

ладага. Сыр звязваўся са зменай сямейна-ўзроставага статусу дзяўчыны, служыў сімвалам цнатлівасці. На Гродзеншчыне маладая пасля дзясятнай дамоўленасці давала маладому сыру — «злюблёніку», які прызначаўся на пачастунак бацькам і сваякам маладога. У сваю чаргу маці жаніха напярэдадні вяселля адпраўляла са сватам у дом маладой сыру для яе сябровак, які лічыўся сімвалічным выкупам за маладоў. Мёд быў адной з найб. архаічных сакральных страў. Яго разам з яечняй і сырам давалі маладым перад або пасля шлюбнай ночы. У Барысаўскім павеце ў доме жаніха маладых частавалі лустай хлеба з мёдам, каб іх жыццё было «салодкім» і заможным. Вял. абрадавае значэнне меў вясельны хлеб — пірагі, якія выпякаліся з каравайнага цеста або гатаваліся асобна, печыва — баранкі, драмушкі, шышачкі, каравайчыкі і інш. Хлеб на вяселлі сімвалізаваў жыццё, багацце, дабрабыт. Ён і яго абрадавыя заменнікі — зерне, каша, бліны, дзяха — з'яўляліся кампанентамі ўсіх вясельных рытуалаў. У сваты і на *заручыны* ідуць з хлебам і гарэлкай; маладая ў знак згоды насыпае жыта ў бутэльку свата або замест іх хлеба дае свой. Бласлаўлялі таксама з хлебам: перад вянецом маладоў або маладога садзілі на дзяху з хлебам у руках; сустракаючы пасля шлюбу і адпраўляючы ў дом жаніха, маладых абсыпалі зернем.

Літ.: Никольский Н.М. Происхождение и история белорусской свадебной обрядности. М., 1956; Вяселле: абрад. Мінск, 1978; Вяселле: песні. Т. 1—6. Мінск, 1980—88; Сумцов Н.Ф. Символика славянских обрядов. М., 1996.

Т.К.Цяткова.

ВЯСЕЛЬНЫЯ ГУЛЬНІ, тэатралізаваныя жартоўныя прадстаўленні ў падрыхтоўцы, уласна вясельны і паслявясельны перыяды. Вылучэнне В.г. у асобны вясельны жанр адбылося шляхам трансфармацыі асобнай традыцыі, звычай, якія згубілі пэўныя санкцыяніраваныя асаблівасці. Сярод традыц. В.г. «выкуп маладой», «выкраданне нявесты», «пазнай нявесту», «брат прадае сястру», «расплетанне касы», «выпрабаванні маладых» і інш. Многія гульні маюць

рэгіянальнае бытаванне. Своеасаблівае гульнёва-жартоўнае прадстаўленне ўяўляе момант архаічнага сватання (заручын), калі госці, што прыехалі да маладой, прама не пытаюцца аб згодзе на шлюб у бацькоў, а «мадыходзяць» здалёку: «Мы — людзі з далёкага краю, дорогаю прытаміліся, ці не пусціце, людзі добрыя, пераначаваць», «А ці не маеце цялушку на продаж?» або «Наш бык да вашай цялушкі прывык», ці «У нас ёсць купец, у вас — тавар», «Наш хлеб — ваша вадзіца, наш хлопец — ваша дзяха, наш хлопец не ўмее лапці плесці, ваша дзяха не ўмее хату месці, трэба іх да кучы звесці» і інш. У дзягогае нібы выпадкова заблукаўшых гасцей праяўляюцца стараж. дахрысціянскія формы шлюбу — умыкання (украдання) і куплі-продажу нявесты. Цікавым з'яўляецца вясельны звычай «перанімання перапою», або наладжвання «рагаткі» вясельнай працэсіі, калі сваты маладых павінны былі аддаць выкуп (падарунак) за праезд па дарозе. Да паслявясельнага перыяду адносіцца гульня «Цыганы», калі вясельнікі пераапрацоўваюць у вясельных «цыганаў» («яўрэяў», «венграў», «салдат», «доктараў») і ідуць па дарозе ці ў хату, спяваючы, варажачы, вырабляючы інш. прыдумкі. Забаўнымі выглядалі сцэны жартоўнага вяселля падстаўных «маладых», дзе праводзіліся мале ўсе этапы вясельнага абраду. З цягам часу асобныя гульнявыя абрады зніклі з ужытку (архаічныя традыцыі праверкі цнатлівасці маладой, саромныя песні і гульнёва-абразлівыя абрады, звязаныя з першай шлюбнай ноччу — «пакладзіны», «камора», «клець»).

Літ.: Вяселле: абрад. Мінск, 1978; Палескае вяселле. Мінск, 1984; Гульні, забавы, ігрышчы. 3 выд. Мінск, 2003; Традыцыйная мастацкая культура беларусаў. 2 выд. Мінск, 2007.

А.Ю.Лозка.

ВЯСЕЛЬНЫЯ ПЁСНІ, сістэма песень, якія суправаджаюць вясельны абрад. В.п. звязаныя са слоўнымі формуламі, пажаданнямі, вітаннямі, благаславеннямі, якія ўтвараюць нар. маральна-этычны кодэкс. Песня і слова, музыка, танцы, дыялогі, замовы, рацэі і інш. арганічна ўваходзяць у драм.-харэагр. формы, суправаджа-